

Drents Plateau

Partner in erfgoed en ruimtelijke kwaliteit

Expert in erfgoededucatie

Erfgoed is overal. Ook in uw woonplaats zijn gebouwen, voorwerpen, landschappen en tradities te vinden met een rijk verleden. Drents Plateau, expert in erfgoededucatie in Drenthe, helpt u bij het ontdekken van het erfgoed in uw omgeving. Voor educatiemateriaal en erfgoedactiviteiten kunt u contact opnemen met onze consultants. Zij adviseren u ook graag over erfgoed in het cultuurbeleid en over uitwerking van de kerndoelen.

De afdeling erfgoededucatie:

- ondersteunt en adviseert scholen en erfgoedinstellingen
- brengt scholen en erfgoedinstellingen bij elkaar
- ontwikkelt doorgaande leerlijnen erfgoededucatie
- bevordert deskundigheid bij scholen en erfgoedinstellingen
- ontwikkelt uiteenlopende erfgoededucatieproducten voor een breed publiek

Inhoudsopgave:

Kennismaken met Martin Hiemink, Assenaar en verzamelaar van oude ansichten	2
Links en weetjes over schaatsen	2
In de spotlight: bomen in de winter en armoede in Drenthe	3
Geen ijspret voor boerenzoons	3
2011: Jaar van het immaterieel erfgoed	3
Erfgoedagenda	4
Spaanse steentijd in Borger	4
Wat is dat? Midwinterhoorn	4

Nieuwsbrief Erfgoededucatie

Voor onderwijs in Drenthe

In deze nieuwsbrief...

Deze nieuwsbrief staat in het teken van het koudste jaargetijde. Tijdens de winterperiode kost het vaak moeite om warm te blijven. Een kom erwtensoep kan daarbij goed helpen, vooral na een flinke schaatstocht op natuurijs. Dat Nederlanders erg van de winter houden blijkt uit de top honderd van Nederlandse tradities van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur. Tien van de honderd tradities horen bij de winter.

In deze nieuwsbrief leest u meer over schaatsen en ook over de warme klanken van de midwinterhoorn. Verder kunt u kennismaken met een verzamelaar van ruim duizend ansichtkaarten van Assen. Bomen en armoede staan deze keer in de spotlight. Wist u dat boerenzonen vroeger geen tijd hadden voor ijspret? Misschien vierden zij wel carnaval, een echte Nederlandse traditie. Het Hunebedcentrum in Borger laat u graag zien dat in Spanje ook hunebedden staan.

Winter in erfgoedland

Drents Plateau koppelt alle zes erfgoedsectoren in iedere nieuwsbrief aan een ander thema. Deze keer: winter.

Kennismaken met... Martin Hiemink

Martin Hiemink, Assenaar en enthousiast verzamelaar van Ansichtkaarten van de Drentse hoofdstad.

In zijn huis in Assen bewaart Martin Hiemink (1949) ruim duizend Ansichtkaarten in albums tussen zuurvrij folie. Op verreweg de meeste kaarten staan afbeeldingen van Assen. Vaak het Asserbos en de Hertenkamp, maar bijvoorbeeld ook de Beilerstraat met de oude Rijks Hogere Burgerschool. 'Het ging erom te laten zien hoe mooi Assen was.' De oudste kaarten zijn van eind negentiende eeuw en de nieuwste heeft hij nog onlangs gekocht.

Als kind verzamelde Hiemink al ansichten van Nederland, maar ook uit Afrika, New York en Rusland. Die kreeg hij van familie, burens en klasgenoten. Zijn ouders en grootouders verkochten kaarten in hun winkel in de Kruisstraat. Daar is het verzamelen begonnen. Vanaf 1985 kreeg hij speciaal oog voor de Drentse hoofdstad. 'Er veranderde veel in Assen en dat vond ik leuk om te bewaren.'

'Vroeger waren Ansichtkaarten kleiner en gedrukt in zwart-wit of in sepia [bruinige kleur]. Sinds de jaren zeventig verschijnen ze in kleur. 'Er staan nu vooral belangrijke, voor Assen bepalende gebouwen op.' Vroeger stonden er ook heel gewone plekken op. Vaak ging het om één enkele straat of één speciaal gebouw. 'Mensen stuurden elkaar kaarten van de school waarop ze zaten of de straat waar ze woonden.'

Verstuurde kaarten vindt Hiemink interessant omdat er persoonlijke boodschappen opstaan. Deze werden tot ongeveer 1905 op de voorkant geschreven omdat op de achterkant alleen het adres mocht staan. 'Mensen vertelden elkaar tijdens de Spaanse griep [1918-1919] bijvoorbeeld hoeveel mensen ziek waren of militairen vertelden hun familie wanneer ze thuis kwamen met verlof.' Eén van Hiemink's mooiste kaarten is in sepia gedrukt en komt uit 1925. 'Je ziet op de markt bij de Kolk een auto de stad inrijden. Er omheen zie je oude bebouwing. Een historische plaatje.'

Archeologie

Archieven

Landschap

Monumenten

Musea

Taal/traditie

Schaatsen: een echte wintertraditie

Het is volop winter en dat betekent: schaatsen. Volgens het Nederlands Centrum voor Volkscultuur is dit één van onze favoriete tradities. Schaatsen en ijspret staan op nummer 19 van de top 100 van Nederlandse tradities (www.volkscultuurplein.nl).

Elfstedentocht

Ieder jaar hopen veel Nederlanders op natuurijs én op een elfstedentocht. De koudste elfstedentocht tot nu toe werd gereden in de winter van 1963. Het vroom wel twintig graden. Er reden auto's op het IJsselmeer en ook de Noordzee lag vol met grote stukken ijs.

De meest recente elfstedentocht was in 1997, alweer veertien jaar geleden. Op de website van het Nationaal Historisch Museum (www.innl.nl) staat een origineel filmpje in zwart-wit van de tocht van 1963. In 2009 verscheen de film 'De hel van '63' over vier deelnemers aan deze ijsskoude elfstedentocht.

Weet u wie de eerste elfstedentocht heeft gewonnen? Kijk voor informatie op de website

www.elfstedentocht.nl. Hier staat ook een korte geschiedenis van de elfstedentocht. De eerste tocht werd in 1909 gereden. Tot nu toe volgden er nog veertien. Wist u trouwens dat vrouwen pas in 1985 voor het eerst mochten meedoen?

Schaatsen op botten

Wilt u graag meer weten over schaatsen en schaatsenrijden? Dan kunt u bijvoorbeeld eens kijken op de www.schaatsenmuseum.nl. Dit online museum vertelt over de geschiedenis en technische details van schaatsen, schaatsen maken en schaatsenrijden.

Volgens site-auteur Bert van Voorbergen werd er in de twaalfde eeuw al geschaatst, maar wel op botten van onder meer paarden, koeien en schapen. Een eeuw later werden de botten vervangen door hout en zette men er ijzers onder. Daarmee was de eerste echte schaats geboren.

Behalve de bekende schaatsen bestaan er ook zwier- en krulschaatsen. Wilt u die eens van dichtbij bekijken? Dan kunt u een bezoek brengen aan het Groninger Schaatsmuseum in Sappemeer (<http://groningerschaatsmuseum.noorden.net>) of aan het Eerste Friese Schaatsmuseum in Hindelopen (www.schaatsmuseum.nl).

In de spotlight

Twee interessante en uitdagende erfgoededucatieprojecten voor deze winter.

Bomen in de winter: kaal of groen? – Leerkracht.nl

Tijdens de winter verandert het landschap en is de natuur niet erg actief. Egels, padden, beren en andere dieren houden een winterslaap. Veel bomen, bijvoorbeeld eiken en kastanjes verliezen hun bladeren. Sparren en dennenbomen blijven juist mooi groen. Tijdens dit project gaan leerlingen naar het bos of naar een park. Daar zien zij hoe bomen er uitzien in de winter. Door een boom na te tekenen letten leerlingen op details waaronder de vorm van de takken en de stam. Later kunnen zij hun schets bijvoorbeeld verwerken tot een schilderij met typische winterkleuren.

Voor wie: groep 3 en 4
Wanneer: wanneer u maar wilt
Duur: ca. 30 minuten buiten en 20 minuten binnen
Kosten: gratis

Kijk op: www.leerkracht.nl (zie: lespraktijk > thema winter > groep 3 en 4 > kale bomen)

Armoedig bestaan? Eigen schuld! – Drents Archief

De koloniën van de Maatschappij van Weldadigheid in Drenthe zijn sinds kort officieel genomineerd voor de werelderfgoedlijst van UNESCO (<http://whc.unesco.org>). In 2018 beslist het Werelderfgoedcentrum van de Verenigde Naties of Frederiksoord en Veenhuizen echt werelderfgoed worden. Verdiep u ondertussen in het rijke verleden van de Drentse armenkolonies en ontdek hoe arme gezinnen in de negentiende eeuw leerden in hun eigen onderhoud te voorzien. Armoede was je eigen schuld, vond men toen. Je moest gewoon hard aan jezelf werken, dan had je meer kans op werk. Het lespakket van Drents Archief en Drents Plateau bestaat uit bronnen en opdrachten over de thema's 'dagelijks leven', 'kinderen' en 'wonen'. Voor de docent is er uitgebreide achtergrondinformatie.

Voor wie: voortgezet onderwijs (onderbouw en bovenbouw)
Wanneer: wanneer u maar wilt
Kosten: gratis

Kijk op: <http://lesmateriaal-maatschappij-van-weldadigheid.nl>.
Meer informatie op: www.drentsarchief.nl (kies: onderwijs).

Geen ijspret voor boerenzoons

Boerenzonen hadden vroeger in de winterperiode weinig tijd voor schaatsen en ander ijspret. Tijdens de herfst- en wintermaanden gingen zij naar school om zich te verdiepen in landbouwtechnieken en bijbehorende vaardigheden.

Natuurlijk leerden zij ook veel op de boerderij, maar extra scholing maakte nog betere boeren van de jongens. Tot begin twintigste eeuw kregen boerenzoons les van de plaatselijke onderwijzer. In 1900 bepaalde de overheid dat alle kinderen van zes tot twaalf jaar naar school moesten. Voor het leren van het landbouwwak kwamen nu speciale scholen. Omdat er in de lente en zomer veel werk was op de boerderij gingen de boerenzonen in de herfst en winter zes maanden naar school. In de met kolenkacheltjes verwarmde leslokalen probeerden de jongens hun aandacht bij de les te houden terwijl er buiten misschien wel een dik pak sneeuw lag. De eerste Drentse landbouwwinterschool werd in 1910 opgericht in Meppel. In 1954 waren er 23 van deze scholen in de provincie. (www.drentsarchief.nl)

2011: Jaar van het immaterieel erfgoed

Immaterieel erfgoed, zoals tradities en rituelen, krijgt in 2011 speciale aandacht. Een voorbeeld van een Nederlandse traditie is carnaval. Van 14 t/m 16 februari 2011 viert een groot deel van Nederland dit feest, dat één van de oudste feesten in Nederland is. Vroeger speelden mensen tijdens carnaval iets dat ze niet waren. Dit heet 'de omgekeerde wereld'. Tegenwoordig is het een gewoon feest waarvoor

mensen zich verkleden. In de Romeinse tijd werd al carnaval gevierd, maar na de middeleeuwen werd het 'zottenfeest' verboden. In de negentiende eeuw werd het weer gevierd, vooral in Limburg. Carnavalsvierders groeten elkaar met 'alaaf!'.

www.jaarvanhetimmaterieelerfgoed.nl en
www.beleven.org

Erfgoedagenda

Datum	Wat is er te doen?	Waar is het ?	Meer informatie?
t/m 9 mei 2011	Interactieve doe-en-ontdek expositie. Ontdek hoe in een museum wordt verzameld en bewaard.	Gevangenismuseum, Veenhuizen	Vanaf 7 jaar. Zie: www.gevangenismuseum.nl (exposities)
t/m 28 februari 2011	Expositie over prehistorische ('hunebedachtige') monumenten in Antequera (Spanje)	Hunebedcentrum, Borger	Zie: www.dolmenvanantequera.nl En: www.hunebedcentrum.nl
27 januari t/m 11 maart 2011	Speciale busdienst tussen Herinneringscentrum kamp Westerbork en voormalig kamp-terrein Westerbork.	Herinneringscentrum Kamp Westerbork, Hooghalen	Voor scholen die een educatief programma volgen. Kosten: 1 euro per leerling. www.kampwesterbork.nl
woensdag 23 februari 2011 (14-16 uur)	Knutselen met Oek. Schilderen en muziek maken. Luister ondertussen naar verhalen over Oek.	Hunebedcentrum, Borger	4 t/m 7 jaar, 3 euro p.p., Graag van tevoren opgeven via: 0599-236374 of info@hunebedcentrum.nl Zie ook: www.hunebedcentrum.nl
2011	Zelf papierknippen (een oude volkskunst). Fijn knutselen tijdens koude winterdagen.	Museum van papierknipkunst, Westerbork	Voor basisschoolleerlingen. Zie: www.museumvanpapierknipkunst.nl (zelf knippen)
2011	Expositie: Een koffer vol hoop. Persoonlijke verhalen van vluchtelingen toen en nu.	Herinneringscentrum Kamp Westerbork	Zie: www.kampwesterbork.nl (tentoonstellingen)
2011	Speurtocht Hijkerveld. Zoek sporen van leven en dood, van mens en van dier.	Informatiecentrum Hijkerveld (Het Drentse Landschap)	5-12 jaar, Ca. 1,5 uur, De speurtocht staat op: www.drentslandschap.nl (Jeugd)

Wat is dat? Midwinterhoorn

Tijdens de laatste vier weken voor kerst klinkt iedere dag in verschillende dorpen in Drenthe het warme geluid van de houten midwinterhoorn. Bij de kerk in Diever laten hoornblazers uit verschillende dorpen vervolgens als afsluiting na Oud en Nieuw allemaal tegelijk hun speciale melodie, de 'roep', horen. Daarmee wordt het hoornblaas seizoen feestelijk afgesloten. De hoorns zijn eigenlijk uitgeholde boomstammen of takken. Het soort hout en de dikte van de wand geven iedere hoorn een eigen klankkleur. Hoe langer de hoorn hoe lager de tonen. Peter en Roelie Kuiper uit Oldendiever spelen in december iedere dag op hun hoorns. 'Het geluid draagt wel 8 kilometer,' vertelt Peter Kuiper. 'Hoornblazen lijkt op trompetspelen. Tegen kinderen zeg ik altijd dat ze met hun lippen een scheet moeten laten in het mondstuk, dan lukt het altijd.'

(www.primitievehoorns.nl)

Drents Plateau
Postbus 117, 9400 AC Assen

zoekadres:
Stationsstraat 11, Assen
(0592) 305 947
erfgoededucatie@drentsplateau.nl
www.drentsplateau.nl

Colofon

Deze nieuwsbrief verschijnt drie keer per jaar.
Samenstelling: José Ritsema
Vormgeving: Biche Eleveld

Spaans steentijd in Borger

Niet alleen in Drenthe kunt u hunebedden vinden. In andere landen zijn vergelijkbare prehistorische monumenten bewaard gebleven. De Spaanse stad Antequera, in de provincie Andalusië, is bekend door haar 'dolmens' zoals de Spanjaarden hun hunebedden noemen. Wetenschappers dateren een van de 300 dolmens in de omgeving van Antequera, de Menga Dolmen, op 3790 v.C. De expositie in het Hunebedcentrum in Borger concentreert zich op de dolmen Menga, Viera en El Romeral. De Spaanse hunebedden werden gebouwd in de vorm van een lange gang (tussen de 20 en 30 meter). De Viera dolmen is beroemd omdat op 21 september, het begin van de herfst, het zonlicht precies tot achter in de gang schijnt. Interessant is de bijzondere relatie tussen de Dolmens en het omringende kalklandschap, het natuurgebied El Torcal.

